

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Andrussek Alexandra jogtanácsos és dr. Nebl Bernadett jogtanácsos által képviselt felperes neve (felperes címe) felperesnek - korábban a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, majd a Kovács, Barborják és Társai Ügyvédi Iroda (fél címe 2, ügyintéző: dr. Barborják Zoltán ügyvéd) által képviselt alperes neve alperes ellen általános szerződési feltételek érvényességének megállapítása iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2014. szeptember 16. napján kelt 22.G.43.424/2014/10. számú ítélete ellen a felperes részéről 11. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja, és a felperes által az alperesnek fizetendő perköltséget 1.891.300 (Egymilliónyolczázkilencvenegyezer-háromszáz) forint plusz áfa összegre leszállítja.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy - 15 napon belül - fizessen meg az alperesnek 595.650 (Ötszázkilencvenötezer-hatszázötven) forint plusz áfa összegű fellebbezési eljárási költséget.

Ez ellen az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy a keresetlevél III. számú mellékletét képező kivonatban megjelölt, egymás hatályát 20 időszakban - 2004. május 1-től 2014. július 9-ig - váltó Általános Szerződési Feltételeinek és Kockázatvállalási Üzletszabályzatának (ÁSZF), valamint a 4 időszakban - 2006. szeptember 28-tól 2012. december 13-ig - alkalmazott Kölcsönkártya Üzletszabályzatának (KÜSZ) a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések részévé váló, a kamat, díj és költségek fogyasztókkal szembeni egyoldalú módosításának lehetőségét biztosító rendelkezései megfelelnek a

Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Fktv.) 4. § (1) bekezdésében írt elveknek, így azok tisztességes és érvényes szerződéses kikötések.

Az alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte arra hivatkozva, hogy a kereset tárgyát képező szerződéses kikötések egyik időállapotukra tekintettel sem felelnek meg maradéktalanul az Fktv. 4. § (1) bekezdése szerinti feltételeknek.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest, hogy fizessen meg az alperesnek - 15 napon belül - 2.401.950 forint plusz áfa összegű perköltséget.

Az elsőfokú bíróság a felperesnek az Fktv. tekintetében kifejtett visszamenőleges hatályú, illetve az indokolatlanul párhuzamos, vagy többszintű szabályozás tilalmába ütköző jogalkotással kapcsolatos álláspontjára is figyelemmel kifejtette: a Kúria a 2/2012. (XII. 10.) PK véleményben rögzítette, hogy az abban foglaltak „a vonatkozó jogszabályok hatályos rendelkezésein alapulnak, ugyanakkor irányadóak lehetnek olyan jogvitákra is, amelyekre a korábban hatályos jogszabályi rendelkezések az alkalmazandóak; és kizárólag a fogyasztói kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésekre (a továbbiakban: fogyasztói kölcsönszerződés) vonatkoznak”. Rámutatott, hogy a Kúria - a vélemény indokolásában részletesen kifejtetten - a 2004. május 1. napjától kezdődően kikötött szerződési feltételek tisztességtelenségének vizsgálatát az azok alkalmazásával létrejött szerződések megkötésének időpontjában hatályos jogszabályok - a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.), a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (rég. Hpt.) és a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet - vizsgálatával alakította ki.

Az elsőfokú bíróság állásfoglalása szerint az Fktv. 4. § (1) bekezdése akként értelmezhető, hogy az ott rögzített hét elv egyenértékű és együttes, az egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő kikötéseknek valamennyi feltételnek meg kell felelnie. Megállapítása szerint az Fktv. által megkívánt átláthatóság elvének való megfelelés tételesen az iratokból megállapítható, jogi értékelést nem igénylő objektív feltétel. Álláspontja szerint a felperes által alkalmazott ÁSZF-ek, illetve KÜSZ-ök valamennyi időszakra vonatkozóan tartalmazzak tételes ok-listát, amelyek tekintetében a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet hatálybalépését követően az objektivitás, illetve a ténylegesség és arányosság elvének való meg nem felelés nem vethető fel. Ennek megfelelően a 2/2014. Polgári jogegységi határozat 1. pontja szerinti, „általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó” előre láthatta, hogy milyen feltételek teljesülése esetén kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására, annak - a törvény által megkívánt - mértékéről azonban a felperes által megjelölt 1-19. számú időszakra vonatkozó feltételek nem tartalmazzak rendelkezéseket, így az átláthatóság elvének meg nem felelését nem lehet megállapítani.

Ugyanakkor kifejtette, hogy a felperes által a 2/2014. Polgári jogegységi határozat meghozatalát követően módosított, a 20. időszakként megjelölt 2014. július 9-étől hatályos ÁSZF a hiteldíj-emelés mértéke tekintetében egyértelmű rendelkezésekkel tájékoztatja a fogyasztókat, így az megfelel az átláthatóság elvének, ezért ezen időszak tekintetében vizsgálta a további elveknek való megfelelés tényét. Az elsőfokú bíróság e rendelkezéseket a régi Hpt. és a 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény indokolásának 6. g) pontja alatt rögzítettek alapján értékelte. Ennek alapján rámutatott, hogy a pénzügyi intézmény javára a törvényben biztosított egyoldalú hatalmasság indoka, hogy a jellemzően több évre, évtizedre kötött szerződések díjai az annak meghatározásakor figyelembe vett körülmények változása folytán módosításra kerülhessenek. A szimmetria elve akkor érvényesül a felek jogviszonyában, ha a fogyasztó számára a meghatározott feltételek nem kedvezőtlen változása esetére a hiteldíj csökkentésre kerül. Tisztességtelen, az objektivitás, illetve a ténylegesség és arányosság elvével is ellentétes az a kikötés, hogy a hiteldíj csökkentésére csak annak emelését követően kerülhet sor, illetve a hiteldíj nem csökkenhet a szerződéskötéskor meghatározott mérték alá. Kiemelte: helytállóan hivatkozott az alperes arra, hogy a szimmetria elvébe ütközik az a kikötés is, miszerint a felperes számára a feltételek nem kedvezőtlen változása esetére csak meghatározott időszakonként - félévente - történő felülvizsgálatot tesz kötelezővé, míg a hiteldíj emelésére az annak alapjául szolgáló körülmények kedvezőtlen változása esetén bármikor sor kerülhet. Megjegyezte: szükségtelen lenne minden további, az ÁSZF-ek tisztességtelenségére vonatkozó jogszabályi rendelkezés, ha elfogadná a felperes azon érvelését, amely szerint az egyoldalú kamat-, díj-, vagy költségemelés mértékéről, illetve annak jogszerűségéről, vagy jogszerűtlenségéről az adott emelés kapcsán lehet állást foglalni, illetve annak minősítését megtenni; az egyoldalú szerződésmódosítás mértékét jogszabály határozza meg, ugyanis a régi Ptk. 5. § (2) bekezdésében rögzített alapelv szerint a polgári jogi jogviszonyokban a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően kell eljárni, a joggyakorlás nem ütközhet a joggal való visszaélés tilalmába. Utalt továbbá arra is, hogy jelen per tárgya nem az adott szerződéses rendelkezéseken, illetve ÁSZF-eken alapuló szerződésmódosítás során tanúsított felperesi magatartás, hanem az általa alkalmazott ÁSZF kikötéseinek érvényessége, vagy érvénytelensége.

Álláspontja szerint a tényállásban rögzített, a felperes speciális termékére vonatkozó KÜSZ a megjelölt I-IV. időszak egyikében sem felelt meg az átláthatóság követelményének. A felperes által saját számára biztosított egyoldalú szerződésmódosítás okaként megjelölt, „a Bank üzletpolitikájának, illetve termékpolitikájának változása” kikötés ismeretében ugyanis a fogyasztó az emelés mértékét nem láthatta előre. Megjegyezte, hogy a KÜSZ ezen kikötése nyilvánvalóan ütközik az objektivitás elvével, kifejezetten a felperes szubjektív döntésétől teszi függővé a szerződés módosítását.

Az elsőfokú bíróság további megállapítása szerint a szerződésben kikötött referenciamatláb módosulása nem minősül a felperes által végrehajtott egyoldalú szerződésmódosításnak, e petitum a Pp. 123. §-a szerinti egyéb megállapításra irányuló kereseti kérelem, amelynek együttes feltételei nem állnak fenn, e kérelem az Fktv. alapján nem terjeszthető elő, ezért e kereseti kérelmet is elutasította.

Az elsőfokú bíróság a perköltségről a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján határozott, a pervesztes felperest kötelezte az alperes részére a perbeli képviselettel felmerülő ügyvédi munkadíj megfizetésére. Az ügyvédi munkadíjat a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) és (2) bekezdése alapján határozta meg.

A felperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet kiegészítését, egyúttal elsődlegesen annak megváltoztatásával a keresetének helyt adó döntés meghozatalát, másodlagosan annak hatályon kívül helyezését kérte. Az ítélet kiegészítésének szükségessége kapcsán előadta, hogy a kereset elutasításával az elsőfokú bíróság anélkül nyilvánította tisztességtelenné a perbeli szerződéses rendelkezéseket, hogy valamennyi szerződéses rendelkezés vonatkozásában érdemben vizsgálta volna az Fktv. 4. § (1) bekezdésében foglalt összes elvnek való megfelelést, ilyen módon nem tett eleget az Fktv. 11. §-ában foglaltak szerinti kötelezettségének, és nem merítette ki a felperes kereseti kérelmét. Az elsőfokú bíróság egyúttal tisztességtelenné nyilvánított olyan, törvény által meghatározott, és a törvény rendelkezésének megfelelően a felperes szerződéses kötelezettségévé tett rendelkezéseket, amelyek átvételével és megmagyarázásával a felperes éppen a fogyasztók érdekének szem előtt tartásával tett eleget a törvényekben foglalt kötelezettségeinek. Ennek kapcsán kiemelte a 20. számú időszakban alkalmazott ÁSZF XVII/6/d. pontjában foglaltakat, ugyanis az itt meghatározott feltételek 2012. április 1-jei hatállyal alkalmazandóak a kölcsönök kamatai és a teljes hiteldíj mutató korlátozása, valamint az átlátható árazás biztosítása érdekében az egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2011. évi CXLVIII. törvény szabályainak figyelembevételével. Érvelése szerint aggályos, és a jogi megítélés szempontjából bizonytalan helyzetet eredményez az elsőfokú bíróság azzal, hogy a felperes szerződéses kötelezettségévé tett, törvény rendelkezésével megegyező rendelkezéseket nyilvánított érvénytelenné. Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság nem vette figyelembe a felperes 2014. augusztus 29. napján kelt bizonyítási indítványában foglaltakat, amikor az ítéletében csak említést tett a 7. számú, illetve a 20. számú időszakról, ugyanakkor hallgatott arról, hogy ezen időszakok tekintetében a felperes részletesen, az elveknek az Fktv. 4. § (1) bekezdése által meghatározott sorrendjében alátámasztotta azt, hogy ezen időszakokban hivatkozott valamennyi ÁSZF rendelkezés megfelel az Fktv. 4. § (1) bekezdésének, a szerződéses kikötések tisztességesek és érvényesek.

Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a részleges érvénytelenség megállapításának mellőzésével figyelmen kívül hagyta a törvényalkotó célját, ugyanis az ok-listát tételesen, az egyes feltételekre lebontva kell vizsgálni, és így egy-egy időszak tekintetében - amennyiben a teljes időszak valamennyi rendelkezése vonatkozásában esetlegesen nem lenne megállapítható a tisztességesség - a részleges érvénytelenség megállapításának van helye. A kereset elutasítása, és az egyes rendelkezések érvényessé nyilvánításának az elmaradása az érintett szerződések teljesíthetlenné válását vonja maga után, figyelemmel arra, hogy mind a régi Hpt., mind a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (új Hpt.) elismeri és deklarálja a hitelintézet egyoldalú szerződésmódosítási jogát.

Érdemben arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság téves következtetésre jutott az átláthatóság elvének vizsgálata során az 1-19. időszak ÁSZF rendelkezései tekintetében. Tévesen hivatkozott az alperes arra, hogy a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet keretszabály lenne. Kiemelte, hogy a régi Hpt. 235. § (1) bekezdésének o) pontjába foglalt jogalkotási felhatalmazás eredményeként megszületett kormányrendelet a lefektetett szabályokat a hatálybalépését megelőzően, fogyasztóval kötött lakáscélú hitel- és kölcsönszerződésnek a kormányrendelet hatálybalépését követő módosítása tekintetében is alkalmazni rendelte. Az imperatív norma - az érintett fogyasztói kölcsönszerződések esetében a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet - kötelezően alkalmazandó.

Az elsőfokú bíróság tévesen állapította meg, hogy a terhek áthárításának a törvény által megkívánt mértékéről az 1-19. számú időszakra vonatkozó feltételek nem tartalmaznak rendelkezéseket. Az állítás egyrészt azért téves, mert a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet - bár közvetett módon - meghatározza azt, hogy a kamat mértékének százalékban kifejezett növekedésének mi lehet a maximális mértéke, és tekintettel arra, hogy a jogszabályban foglaltak betartását a felperes a saját szerződéses kötelezettségévé is tette, nem minősülhet tisztességtelennek a hivatkozott rendelkezés. Az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta továbbá, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás mértékét jogszabály meghatározta, ugyanis a régi Ptk. alapján a felperes az adott egyoldalú kamat-, díj- vagy költségemelés mértéke meghatározásakor is a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően köteles eljárni, joggyakorlása nem ütközhet a joggal való visszaélés tilalmába, beleértve ebbe az egyoldalú kamat-, díj- vagy költségmódosítás gyakorlását is. Ez azt jelenti, hogy az egyoldalú felhatalmazottságként (alakító jogként) értelmezhető egyoldalú szerződésmódosítási jog kizárólag a régi Ptk. 5. § (2) bekezdésében foglaltak szerint, annak megfelelő mértékben gyakorolható. Ilyen módon nem csupán a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet hatályba lépésétől (a 13. időszaktól) kezdődően, hanem azt megelőző időszakokban is meghatározott az egyoldalú kamat-, díj-, illetve költségmódosítás lehetséges mértéke. Hivatkozott arra is, hogy sem a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendeletből, sem az 93/13/EGK irányelvből nem vezethető le annak a tisztességtelensége, ha valamely személy a jogszabályok adta keretek között él a számára biztosított egyoldalú jogával.

Hivatkozott továbbá arra, hogy a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet által érintett szerződések tekintetében a jogalkotó ellehetetlenítette az arra vonatkozó bármilyen megállapodást, hogy a felperes határozza meg az egyoldalú kamat-, díj- vagy költségmódosítás feltételeit, így a felperesnek kizárólag a jogszabály által meghatározott szabályok átvételére volt lehetősége. Az 1-19. számú időszakra vonatkozó feltételek vizsgálata tekintetében előadta továbbá, hogy a régi Ptk. rendelkezésein túl, a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet hatálybalépését megelőzően sem törvény, sem egyéb jogszabály nem írta elő az emelés mértéke pontos meghatározásának kötelezettségét. A jogalkotó 2010. január 1-jétől látta indokoltnak az árazási elvek írásba foglalása kötelezettségének előírását, és meghatározta annak kötelező tartalmi elemeit, azzal azonban, hogy a

jogalkotó maga nem tartotta szükségesnek a konkrét mérték meghatározását, hanem annak körbeírásával, lényegében a régi Ptk. által meghatározott jóhiszeműség és tisztesség követelményét ültette át az új Hpt.-be is. Álláspontja szerint a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütközne azon feltétel számonkérése az 1-19. számú verziók által magukban foglalt egyes ÁSZF rendelkezések tekintetében, hogy azok a jogszabályok által megkívánt szabályokon túl feleljenek meg az Fktv.-ben meghatározott átláthatósági elv követelményének a mérték tekintetében.

Álláspontja szerint sem a 2010. november 27-től hatályos szerződéses feltételek (13-19. időszak), sem az azt megelőző időszakban hatályos szerződéses feltételek esetében nem állja meg a helyét az elsőfokú bíróság azon érvelése, miszerint az emelés mértékét a fogyasztó előre nem láthatta. Téves következtetésre vezet az olyan értelmezés, hogy az „előrelátásnak” minden egyes vonatkozásban már a szerződéskötéskor fenn kell állnia, ezt az értelmezést sem jogszabály, sem az uniós irányelvek nem támasztják alá. A jogalkotó a régi, illetőleg az új Hpt.-ben meghatározta azokat az általa garanciális szabálynak tekintett rendelkezéseket, amelyek előírták és jelenleg is előírják azt, hogy a hitelintézetnek mikor, milyen időpillanatban kell értesítenie a fogyasztót az emelés mértékéről.

Állítása szerint téves következtetésre jutott az elsőfokú bíróság, amikor azt állapította meg, hogy az érintett ÁSZF rendelkezések nem felelnek meg a szimmetria elvének. Az elsőfokú bíróság éppen azon hivatkozásra utalást mellőzi, amely egyértelműen kimondja azt, hogy a kedvező változást a felperes „szintén érvényesíti a kamatban, díjban, költségben és ez a kamat, díj, költség csökkenéséhez vezet”. Az elsőfokú bíróság a 20. időszak tekintetében tévedett, amikor az idézett rendelkezéseket figyelmen kívül hagyva úgy foglalt állást, hogy míg a „hiteldíj emelésre bármely feltétel változása esetén, bármely időpontban sor kerülhet”, addig „a felperes számára a feltételek nem kedvezőtlen változása esetére csak meghatározott időszakonként - félévente - történő felülvizsgálatot tesz kötelezővé”. Azon kötelezettségvállalása, hogy valamely, az emelésre okot adó feltétel kedvező változása esetében a felperes érvényesíti a csökkentést, bármely, az adott módosulás alapjául szolgáló feltételre vonatkozik - beleértve a forrásköltség változást is -, addig a legfeljebb „féléves felülvizsgálat” egy konkrét körülmény, a felperes forrásköltségének a változása esetére vonatkozik. Álláspontja szerint a szimmetria elvének a megvalósulását a forrásköltség változása vonatkozásában éppen az biztosítja, ha a fogyasztó tudja, hogy mikor, milyen feltételek esetén eredményezheti a változás a fizetési kötelezettségek módosulását. További hivatkozása szerint téves az elsőfokú bíróság azon megállapítása, hogy a hiteldíj csökkentésére csak annak emelését követően kerülhetne sor, a szimmetria elvét kifejtő ÁSZF rendelkezés ugyanis ezt a megállapítást cáfolja.

Tévedett az elsőfokú bíróság akkor is, amikor tisztességtelenné nyilvánította azon szerződéses kikötést, amely szerint a hiteldíj nem csökkenhet a szerződéskötéskor meghatározott mérték alá. Kiemelte, hogy az ÁSZF rendelkezések között a 8. számú időszaktól már kifejezetten szerepel - és a 20. sorszámú ÁSZF rendelkezések között is megtalálható - az az előírás, hogy amennyiben a feltétel változása a kamat-, díj- vagy

költségelem csökkentését teszi indokolttá, a felperes azt is köteles érvényesíteni az ügyfél javára. A felperes 2009. július 1. napjától emelte szerződéses szintre ezt a kötelezettséget, amellet, hogy a régi Hpt. csak 2009. augusztus 1. napjától emelte törvényi szintre a feltételek változásának a fogyasztó javára érvényesítésének a kötelezettségét. Az része a 2010. január 1. napjától hatályos ún. Magatartási Kódexnek is, illetve 2010. január 1. napjától - szintén törvényi előírás alapján - a felperes által alkalmazott árazási elveknek.

Az elsőfokú bíróság megalapozatlanul minősítette tisztességtelennek azt a kikötést, hogy a „hiteldíj csökkentésére csak annak emelését követően kerülhet sor”. A 20. időszak ÁSZF rendelkezései között ugyanis ilyen rendelkezés nem szerepel. Az elsőfokú bíróság olyan tartalmú értelmezése, amely szerint egy esetleges korábbi hiteldíjemelés hiányában, automatikusan - a szerződéskötéskor kialakult értékegyensúly ellenére - kötelező csökkentenie egy hitelezőnek a hiteldíj mértékét, arra engedne következtetni, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás joga ténylegesen nem egyoldalú szerződésalakítási jog, hanem egy kötelező automatizmus.

További hivatkozása szerint a 2014. évi XL. törvény nyomán megkérdőjeleződik a tisztességtelenség törvény által kimondott vélelmének a fennállása a 2010. november 26-át követően hatályos ÁSZF rendelkezések vonatkozásában, ugyanis az 1. § (1a) bekezdése szerinti fogyasztói kölcsönszerződések esetén, „a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ek vagy a korábbi ÁSZF-ek 2010. november 26-át követően közzétett módosításai vonatkozásában nem kell vélelmezni a 4. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésre figyelemmel a szerződéses kikötés tisztességtelenségét”.

Sérelmezte, hogy az Európai Unió Bírósága előtti előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése iránti kérelmét az elsőfokú bíróság érdemi vizsgálat és részletes indokolás nélkül utasította el, amellet, hogy álláspontja szerint egy ilyen eljárás szükségessége felismerésének hivatalból van helye. Különösen kifogásolható az eljárás annak ismeretében, hogy mind a felperes, mind az alperes álláspontja megegyezik abban, hogy a 93/13/EGK irányelv alkalmazása horizontális hatályú lenne, amelyet kizár az Európai Unió Bíróságának joggyakorlata. Azt is sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróság nem tartotta szükségesnek a felperes által jelzett alkotmányossági aggályok ellenére az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését. Kifogásolta továbbá, hogy az elsőfokú bíróság érdemben nem vizsgálta a Magatartási Kódexnek való megfelelés kérdését.

A perköltség meghatározása kapcsán rámutatott, hogy az elsőfokú bíróság a „felkészítő munka díjazása” kapcsán maga is megállapította és ítéletébe foglalta azt, hogy „a 3. sorszám alatt előterjesztett ellenkérelem az alperesi előadás szerint az alperes más perekben is előterjesztett általános álláspontját tartalmazza”, ettől függetlenül indokoltnak tekintette a teljes felszámítható díj megállapítását. Álláspontja szerint ezzel az elsőfokú bíróság - indokolatlanul - részben a felperesre hárította más perek költségét.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyására irányult. Kérte, hogy ügyvédi munkadíját a Fővárosi Ítéltábla a 32/2003. (VIII. 22.) IM

rendelet 2. § (1) bekezdésének megfelelően a per másodfokú szakaszára 2.423.760 forint plusz áfa összegben állapítsa meg.

Érvelése szerint a felperes alaptalanul kifogásolta fellebbezésében, hogy az elsőfokú bíróság a per tárgyává tett szerződéses rendelkezések tekintetében nem vizsgálta az Fktv. 4. § (1) bekezdés szerinti valamennyi elvnek való megfelelést, ugyanis az Fktv. 11. § (3) bekezdése szerinti tisztességesség megállapításához valamennyi (azaz egyidejűleg az összes) elvnek meg kell felelni, addig az Fktv. 11. § (2) bekezdés szerinti tisztességtelenség megállapításához elég, ha az egyoldalú szerződésmódosításra lehetőséget adó kikötés bármelyik feltételnek (azaz a feltételek akár csak egyikének is) nem felel meg. Mindez abból a körülményből ered, hogy a hét elv konjunktív feltételeket jelent. A felperes azon érvelése, miszerint a tisztességtelenség megállapíthatóságához valamennyi elvnek való megfelelést tételesen vizsgálni kellett volna, nem helytálló.

Álláspontja szerint a szerződéses feltétel részleges érvénytelenségének megállapítása, azaz az ok-lista vagy az egyoldalú szerződésmódosítással összefüggő szabályrendszert érintő további rendelkezések egyes elemeinek - mint külön egyoldalú hiteldíj-módosítási szerződéses kikötések - vizsgálata a következő okok miatt nem lehetséges:

Az Fktv. 4. § (1) bekezdése, valamint a 11. § (1) bekezdése kifejezetten meghatározza azt, hogy a perben mi képezheti bírói vizsgálat tárgyát. Az Fktv. 4. § (1) bekezdése az egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötésekről rendelkezik. „Szerződéses kikötés” mint egység fogalma alatt azokat a rendelkezéseket kell érteni, amelyek egyazon jog gyakorlását szabályozzák. Ezért az Fktv. ezeket a kikötéseket logikailag önálló egységként kezeli, és egységes egészükre állítja fel a tisztességtelenség vélelmét. Ebből következik, hogy a 4. § (1) a)-g) pontokban felsorolt elvek a szerződéses kikötés érvényessége megállapíthatóságának a feltételei, így az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses kikötés nem bontható tovább önálló szerződéses „rész-kikötésekre”. A részleges érvénytelenség ugyanakkor a teljes szerződés tekintetében megvalósul, ugyanis a fogyasztói kölcsönszerződés nem egészében, hanem csak az egyoldalú szerződésmódosítási jogot érintő részében válik érvénytelenné.

Állítása szerint van olyan elv, például a felmondhatóság elve, amelyet kizárólag az ok-lista egészére vetítve lehet vizsgálni, az egyes ok-lista elemekre nem. Ha ugyanis nincs biztosítva a fogyasztó számára a felmondási jog, vagy a felmondás nem biztosít reális alternatívát, akkor a tisztességtelenség szükségszerűen valamennyi ok-lista elemre fennáll, hiszen nem lehetséges, hogy az egyik ok esetében a fogyasztónak biztosított a felmondás joga, a másikonál viszont nem. Ha tehát a felmondhatóság elve sérül, nincs helye részleges érvénytelenségnek, hiszen valamennyi ok-lista elem tekintetében sérül az elv. Hasonló eredményre vezet a szimmetria elve alapján történő értékelés.

Kiemelte: a törvény céljának és a jogalkotói akaratnak csak az olyan érvényesség-vizsgálat feleltethető meg, amely esetében a vizsgálat eredménye után minden további

eljárás nélkül alkalmazhatóvá válik a felek közötti elszámolási rend. E követelmény figyelembevételével önálló kikötésnek az tekinthető, amire a felperes jogot alapít vagy alapíthat a kamat, költség, díj egyoldalú módosítására nézve. A felperesnél ebből a szempontból (egységes) kikötésnek a hiteldíjemelésre feljogosító rendelkezés és nem az ok-lista egyes pontjai, vagy a tisztességesség megítélése szempontjából releváns egyéb rendelkezések tekintendők. Hangsúlyozta, hogy a régi Ptk. kizárólag a szerződés részleges érvénytelenségét ismeri, a tisztességtelen feltétel részleges érvénytelenségét nem, így a részleges érvénytelenségnek az egységes kikötésen belüli megállapítása a bíróság részéről ellentétes lenne a régi Ptk. rendelkezéseivel is.

Utalt arra is, hogy a régi Hpt. 210. § (4) bekezdés c) pontja értelmében „az adott kamat-, díj- vagy költségelemre kihatással bíró ok-okozati feltételeket együttesen, tényleges hatásuk arányában kell figyelembe venni”. Egy adott pillanatban tehát az ok-lista több eleme - akár egymással ellentétes irányban is - befolyásolhatja a kamatot, díjat, költséget. Ebből is az következik, hogy amikor a felperes egyoldalúan kamatot, díjat, költséget emel, akkor nem az ok-lista valamelyik elemét, hanem az ok-lista összes elemét egyidejűleg veszi figyelembe. Ha ebből az ok-listából a bíróság utólag bizonyos pontokat tisztességtelennek talál, másokat viszont fenntart, akkor az egész kikötés, mint szabályozás nem egyértelműen megfogalmazott. Ha az egyes okok érvénytelenségét állapítaná is meg a bíróság, az, bár szükségszerűen a keresetlevél benyújtása előtti időszakban alkalmazott szerződéses kikötésekre vonatkozna, a részleges érvénytelenség megállapítása mégis csak a jövőre nézve eredményezhetne érvényes, tisztességes kikötést. A múltbeli időszakra vonatkozó részleges érvénytelenség megállapításának ugyanis az lenne a következménye, hogy a bíróság vizsgálata a benyújtott ÁSZF-ek ok-listáiban az érvényes és érvénytelen okok keveredését állapítaná meg. Azonban az ilyen „vegyes” ok-lista önmagában az átláthatóság és egyértelműség követelményének sérelmét jelentené, és a szerződéses kikötés egészének tisztességtelenségére vezetne.

Álláspontja szerint ezért nem helytálló a felperes azon megállapítása sem, hogy az elsőfokú bíróság nem bírálta el teljes körűen a keresetet, ugyanis valamennyi kereseti kérelemről határozott. Megjegyezte, hogy a felperesnek az elsőfokú ítélet „kiegészítésére” irányuló kérelme valójában az elsőfokú ítélet elleni fellebbezésnek minősül, ugyanis a kereseti kérelem nem az egyes szerződéses rendelkezéseknek az egyes időállapotokban való tisztességességének megállapítására irányul(hat)ot, hanem az egyes szerződéses kikötéseknek - mint logikai egységnek - az egyes időállapotokban való vizsgálatára. Ebből következően az elsőfokú ítélet nem szorul kiegészítésre, mindaz, amit felperes ennek kapcsán előadott, az elsőfokú ítélet ténybeli és jogi megállapításai és a bíróság logikai következtetései vitatásának tekintendő.

Hivatkozása szerint az elsőfokú bíróság - a szükségtelennek minősülő további vizsgálatokat mellőzve - a felek valamennyi perbeli előadására tekintettel hozta meg az ítéletet. Téves az a felperesi következtetés, hogy valamennyi, az ítéletben kifejezetten meg nem említett perbeli nyilatkozat a tényállás megállapításánál és a jogi álláspont kialakításánál nem is került figyelembevételre. Rámutatott arra is, hogy a felperes

fellebbezésében részletesen nem adta elő, hogy milyen alapon minősíti az elsőfokú ítélet által érintett fogyasztói szerződéseket a jelen per következtében teljesíthetetlené. Álláspontja szerint a felperes pervesztessége esetén irányadó jogi helyzet világos: az ítélet által érintett általános szerződési feltételek és egyedileg meg nem tárgyalta szerződéses feltételek tekintetében az egyoldalú szerződésmódosításra irányuló szerződéses kikötés - mint logikai egység - semmisnek minősül, azaz a felperesi egyoldalú szerződésmódosítási jog kapcsán végrehajtott kamat-, díj- és költségemelések tekintetében az eredeti állapotot kell helyreállítani a felek közötti elszámolás útján.

Az alperes rögzítette, hogy az eddigi perbeli nyilatkozatait változatlanul fenntartja, azaz az elsőfokú bíróságnak az alperesi állásponttal nem egyező megállapításaival nem ért egyet. Különösen nem ért egyet az elsőfokú ítélet azon következtetéseivel, miszerint a felperesi ÁSZF-ek és KÜSZ-ök valamennyi időállapotra vonatkozóan tartalmazzak tételes ok-listát, valamint hogy a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet hatálybalépését követően az objektivitás, illetőleg a ténylegesség és arányosság elvének való meg nem felelés nem vethető fel. E körben csupán hivatkozott az általános ellenkérelme, valamint az érdemi ellenkérelme részletes okfejtésére. Kiemelte: attól, hogy egy ok-lista nem példálózó jellegű, még lehet tételes meg nem határozott, ugyanis az ok-lista egyes esetei rugalmas (változó tartalommal megtölthető) elemekből is állhatnak. Ilyenek például a felperesi iratokban többször felmerülő „az ügyletet érintő esetleges jogszabályi, hatósági, jegybanki, Európai Központi Banki vagy egyéb adminisztratív intézkedés”, vagy „a Bank üzletpolitikájában bekövetkezett változás, vagy a kockázati tényezők változása, illetőleg jogszabályváltozás, vagy jogalkalmazási gyakorlat változása, vagy a szerződéskötést követően a Bank mindennapos ügymenetével összefüggésben felmerült körülmények” esetkörök. Könnyen belátható, hogy ezen példák esetében az „egyéb adminisztratív intézkedés”, vagy a „Bank mindennapos ügymenetével összefüggésben felmerült körülmények” alatt nem lehet pontosan tudni, hogy mit kell érteni, azaz felperes ezen gyűjtőfogalmak alatt tulajdonképpen azt érti, amit akar, a fogyasztó számára gyakorlatilag számonkérhetetlen módon. Az Fktv. szerinti tételes meghatározás elve - és ezzel a fogyasztó - szempontjából tehát végeredményben nincs különbség aközött, hogy az ok-lista nyíltan példálózó jellegű, vagy csak gyűjtőfogalmak leple alatt enged teret a szerződésmódosítási okok esetenkénti „szabad” meghatározásának.

Megismételte, hogy a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet nem váltja ki önmagában a valamennyi elvnek megfelelő ok-listát. A keretjogszabály kérdésében példaként megemlítette a kormányrendelet 1. § (2) bekezdés b) pontját, amelynek értelmében a forrásköltségek, forrásszerzési lehetőségek kedvezőtlen változása többek között a következő eseményt jelenti: „bankközi pénzügyi kamatlábak emelkedése”. Érvéle szerint nem szükséges közgazdasági szaktudás annak megállapításához, hogy a hivatkozott esemény leírása önmagában még nem adja meg a konkrét szerződésmódosítási okot, ugyanis nem egy bankközi pénzügyi kamatláb létezik, de nyilván valamennyi létező bankközi pénzügyi kamatláb sem lehet kihatással egy konkrét szerződésre. A példából kitűnően a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet csak a jogszabályi keretet adja meg, a konkrét eseti ÁSZF, üzletszabályzat vagy szerződés

feladata annak meghatározása, hogy tételesen mely(ik) bankközi pénzügyi kamatláb(ak) van(nak) kihatással a konkrét fogyasztói szerződésre. Nem jelenti mindez azt, hogy a hivatkozott kormányrendelet egyébként ne volna kötelezően alkalmazandó.

Kiemelte: az új Ptk. 6:102. § (4) bekezdésében foglaltak szerint a jogszabály szerint meghatározott ÁSZF jogszerűsége és tisztességessége kizárólag abban az esetben állapítható meg érdemi vizsgálat nélkül, ha a szerződési feltétel az adott szabályozandó tárgykört kimerítően, a felek rendelkezési jogának további teret nem engedő módon, teljes körűen szabályozza. Amennyiben a jogszabályi rendelkezés csak a keretét adja meg a rendezni kívánt élethelyzetnek, úgy a felek által meghatározott konkrét eseti tartalom kapcsán lehetséges és jogilag szükséges az érvényességi vizsgálat, annak eredménye pedig a rendelkezés jogellenességének vagy tisztességtelenségének a megállapítása is lehet.

Azon felperesi hivatkozás kapcsán, miszerint a jóhiszeműség és tisztességesség elve a hiteldíjemelés lehetséges mértékét is meghatározza, ezért annak egyéb szerződéses rendelkezésekkel való szabályozása szükségtelen, előadta, hogy a felperesi értelmezés minden polgári jogi különös szabályt is feleslegessé tenne, mivel valamennyi szerződéses rendelkezést az alapelvek pótolnák.

Álláspontja szerint a 2/2012. PK véleményben és a 2/2014. Polgári jogegységi határozatban a Kúria az átláthatóság elve kapcsán világosan rögzítette, hogy tisztességtelen az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés, ha a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására. Hivatkozása szerint kifejezetten rögzítette a Kúria továbbá, hogy nyilvánvalóan nem elvárás, hogy a fogyasztó összességében is megállapíthassa szerződéskötéskor a törlesztőrészek majdani változásának mértékét, hiszen ha ez lehetséges volna, a felek a díjváltozásról előre, kölcsönös megegyezéssel állapodnának meg, de szükséges, hogy a fogyasztó számára az általa vállalt kockázatok nagyságrendi mértéke világos lehessen. Nem bír jelentőséggel a kérdés megítélése szempontjából, hogy a felperes a konkrét szerződésmódosítás bekövetkezésekor milyen tartalmú felvilágosítást ad a fogyasztó számára, ugyanis a polgári jogi érvényesség vizsgálata kizárólag a szerződésnek a megkötésekor fennálló állapota alapján történhet. A felperesi gyakorlat tehát nem mérvadó.

Érvelése szerint önmagában nem probléma, hogy a 2008. után kibontakozó nemzetközi pénzügyi és gazdasági válság hatására a fogyasztói kölcsönszerződésekben bekövetkezett körülményváltozások a hitelintézetek számára sem voltak előreláthatóak. A jogilag kifogásolható momentum abban rejlik, hogy a hitelintézetek valamennyi, általuk sem felmért és előre nem látott kockázatot a jóhiszeműség és tisztességesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul teljes egészében a fogyasztóra háríthatták át, mivel az általuk kötött szerződések erre lehetőséget biztosítottak.

A szimmetria elve kapcsán kifejtett felperesi érvelésre reagálva kifejtette, hogy a szerződéskötéskori értékegyensúly nemcsak a fogyasztó számára kedvezőtlen, hanem kedvező irányba is eltolódhat, ezért az eredetileg rögzített hiteldíj mértéke alá való csökkenésnek a kizárása automatikusan asszimetriát eredményez. Állítása szerint a felperes a szimmetria elvéből téves következtetéseket von le. A fogyasztó javára megvalósuló - a kedvezőtlen változásokkal azonos eljárásrendű - kedvező szerződésmódosítás nem egy jogosultságot, hanem egy kötelezettséget kell, hogy képezzen a hitelintézet számára, amint azt a 2/2012. PK vélemény is megállapítja.

Kiemelte továbbá, hogy a hitelintézet árazási elvei üzleti titkot képeznek, azok a fogyasztó számára nem ismertek. Ebből kifolyólag azok nem is válhatnak a felek közötti szerződés részévé. Az árazási elvekre való hivatkozással tehát a felperes nem tudja pótolni az ÁSZF, üzletszabályzat, egyedi szerződés és egyéb, a felek közötti szerződés részévé váló iratok tartalmi hiányosságait, az árazási elvek rendelkezései egyik irányban sem képesek befolyásolni a szerződéses kikötés tisztességtelenségének a vizsgálatát. A Magatartási Kódex szerepe a jelen perben az előzőekkel azonos, azaz mivel nem képezi a felek közötti szerződés részét, a jelen ügy elbírálása szempontjából sem bírhat relevanciával.

A javára megítélt, és a felperes által kifogásolt perköltség kapcsán előadta, hogy a felkészítő munka díjazására megítélt 700.000 forint már a jelen perre vetített arányos részösszege a felkészítő munkákat érintő teljes munkadíjnak, így annak további arányosítására már nincs szükség.

Az elsőfokú bíróság ítéletének jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt, ezért azt a Fővárosi Ítéltábla teljes terjedelmében felülbírálta [Pp. 228. § (4) bekezdés].

A per fő tárgya tekintetében a felperes fellebbezése alaptalan, míg a perköltséget érintő fellebbezési kérelme a következők szerint részben megalapozott.

Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg a tényállást, arra alapított érdemi döntésével a Fővárosi Ítéltábla a per fő tárgya tekintetében - a következők szerinti indokolásbeli pontosítással - túlnyomórészt egyetértett, míg a perköltségekre vonatkozó rendelkezéseket részben megváltoztatta. A fellebbezésben foglaltakra tekintettel a következőket emeli ki.

A Fővárosi Ítéltábla a felperesnek az elsőfokú bíróság ítélete kiegészítésének szükségességét illető fellebbezési érvelése kapcsán rámutat, hogy a Pp. 239. §-a folytán a másodfokú eljárásra is irányadó Pp. 225. § (1) bekezdése szerint az ítélet kiegészítését annak közlésétől számított tizenöt nap alatt bármelyik fél kérheti, ha a bíróság valamely kereseti kérelem vagy ellenkérelem felől, vagy a kereseti kérelem vagy az ellenkérelem valamely része felől akár a fő-, akár a mellékkötelezettség tekintetében nem határozott, avagy a perköltség viselése vagy az ítélet előzetes végrehajthatósága felől, habár annak helye lett volna, nem rendelkezett. A Pp. 225. §-ának (3) bekezdése értelmében a kiegészítés iránti kérelemről a bíróság tárgyalás alapján határoz; a feleknek vagy

egyiküknek elmaradása a határozathozatalt nem gátolja és a tárgyalás elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye. A kérelemben a fél - az ellenfél egyetértő nyilatkozatának csatolása mellett - kérheti, hogy a bíróság a kérelemről tárgyaláson kívül határozzon.

A felhívott jogszabályi rendelkezések egyértelműek arra nézve, hogy a kiegészítés csakis az ítélet olyan hiányossága esetében kerülhet szóba, ha az ítélet nem felel meg a Pp. 213. § (1) bekezdésében foglalt azon követelményeknek, amelyek szerint a döntésnek ki kell terjednie a perben (149. §-a alapján egyesített perekben) érvényesített valamennyi követelésre. Amennyiben tehát a bíróság a kereseti kérelem vagy az ellenkérelem valamely része felől akár a fő-, akár a mellékkötelezettség tekintetében elmulasztott volna dönteni, bármelyik fél kérheti ennek kiegészítés útján történő pótlását. Tekintettel arra, hogy az elsőfokú bíróság a keresetet teljes egészében elutasította, fel sem merülhet, hogy elmulasztott volna dönteni a felperes által a perben érvényesített valamennyi követelésről, hogy ne merítette volna ki a kereseti kérelmet. A Fővárosi Ítéltábla utal arra is, hogy a következetes bírói gyakorlat szerint az ítélet kiegészítése iránti eljárás nem új jogorvoslati fórum, a bíróság az ítélet kiegészítésével nem változtathat az eredeti ítélet érdemén (BDT2000. 315), és a határozat indokolásának kiegészítésére sincsen lehetőség (BDT2006. 1426).

A felperesnek a Pp. 155/A. § (1) bekezdése szerinti, az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezésére irányuló kérelmét az elsőfokú bíróság elutasította. Az eljárás kezdeményezésére a Pp. értelmében a bíróság jogosult, a fél csak a bíróság ezen eljárási jogosultságának gyakorlását kérelmezheti az eljáró bíróságtól. A bíróság a fél kérelméhez nincs kötve, mérlegelési jogkörében dönt az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezéséről. Ezzel összhangban tartalmaz szabályozást a Pp. Pp. 155/A. § (3) bekezdése, amelyek értelmében az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezésére irányuló kérelem elutasítása ellen külön fellebbezésnek nincs helye. A Pp. 222. § (1) bekezdés kimondja: megindokolni csak olyan végzést kell, amely külön fellebbezéssel megtámadható. Mindebből következően, amennyiben a bíróság az Európai Bíróság előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezésére irányuló kérelmet elutasítja, e döntését megindokolnia nem kell. Ebből az is következik, hogy az elsőfokú bíróság döntése a másodfokú bíróság által nem bírálható felül.

A Fővárosi Ítéltábla ettől függetlenül rámutat arra, hogy előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének nincs helye, ha a fél nem a közösségi jog értelmezését, hanem annak megállapítását kéri, hogy az irányadó magyar jog nem felel meg a közösségi jog által védett alapelveknek. Az Fktv. általános indokolásának 4. pontja rögzíti, hogy a törvény megalkotásánál figyelembevételre került a 93/13/EGK irányelv rendelkezésein túlmenően az Európai Unió Bíróság gyakorlata is, az egyedi ügyben hozott határozataiban kifejtett jogelvek. A Kúria 2/2014. Polgári jogegységi határozatának meghozatalát is megelőzte a Kúria általi előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése, és az abban hozott döntés, azaz a jogegységi határozat is uniós jogon alapul. Mindezek alapján a jelen jogvitában releváns közösségi jog értelmezésének kérdése nem vetődött fel, uniós jogi kérdés

eldöntése nem szükséges a tagállami - jelen - bíróság előtt folyamatban lévő ügy eldöntéséhez.

A 93/13/EGK irányelv horizontális hatályának kizártságát érintő felperesi fellebbezés kapcsán a Fővárosi Ítéltábla kiemeli, hogy Magyarország uniós tagságából következően a felek jogvitájában figyelembe kell venni a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelvet. A felperes arra helytállóan hivatkozott, hogy az irányelv - az uniós rendelettel ellentétben - nem rendelkezik közvetlen hatállyal, azt a tagállamoknak át kell ültetniük a hazai jogrendszerbe. Ebből azonban nem következik, hogy a hazai jogba történt átültetését követően az irányelvnek és az Európai Unió Bírósága által az irányelv értelmezése tárgyában hozott ítéleteknek ne lenne a perben jelentőségük, és a jogvitát kizárólag a hazai jogszabályok alkalmazásával és értelmezésével kellene elbírálni. Különbséget kell tenni ugyanis az uniós jogszabály közvetlen hatálya és közvetlen alkalmazhatósága között. A közvetlen hatály azt jelenti, hogy az uniós norma a hazai jogalkalmazó szervek előtt minden további jogalkotás nélkül kikényszeríthető. Ilyen közvetlen hatálya az irányelveknek, amelyek kifejezetten jogalkotást igénylő jogharmonizációs célból születnek, nincs. Az uniós norma közvetlen alkalmazhatóságához viszont az Európai Unió Bírósága gyakorlata szerint elegendő, hogy az uniós norma, adott esetben az irányelv kellően konkrét rendelkezéseket tartalmazzon, amelyekből a személyi hatálya alá tartozó körben meghatározott jogosultságok egyértelműen következzenek. Ha ez a feltétel megvalósul, akkor a hazai jogot az uniós jog hatékony érvényesülése érdekében az uniós joggal összhangban kell értelmezni és a vele ellentétes nemzeti jogszabályt figyelmen kívül kell hagyni. Ilyen esetben tehát az irányelvnek ún. kizáró joghatása van (C-441/93 számú Panagis Pafitis ügy, C-194/94. CIA Security International ügy). Az uniós jog elsőbbségének elvéből következően a hazai jogszabályokat az irányelv hazai jogba történt átültetését követően is az irányelvvvel és az Európai Unió Bírósága által az irányelv értelmezése tárgyában hozott ítéletekkel összhangban kell alkalmazni (C-14/83. számú von Colson ügy, C-6/64. számú Costa-E.N.E.L. ügy).

A Fővárosi Ítéltábla az ügy érdemét tekintve kiemeli: a jelen pernek a tárgya annak a törvényi vélelemnek a megdöntése, amely kimondja a fogyasztói kölcsönszerződés részévé váló ÁSZF-ben és az egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételekben rögzített, az egyoldalú kamat-, költség- és díjmelés lehetőségét biztosító szerződéses kikötésnek a tisztességtelenségét [Fktv. 4. § (1) bekezdés]. A per célja pedig - az Fktv. 4. § (2) és a 11. § (2) és (3) bekezdéseiből levezethetően - annak eldöntése, hogy a felperesi pénzügyi intézményt terheli-e az Fktv. 4. § (3) bekezdésében meghatározott elszámolási kötelezettség a vele szerződött fogyasztók irányában. Ebből következően a jogerős ítélet - tartalmától függően - a felperes törvényen alapuló elszámolási kötelezettsége fennállásának, vagy fenn nem állásának a bizonyítékául szolgál. A per céljára és tárgyára figyelemmel a bíróság kizárólag azt vizsgálhatja, hogy a keresettel érintett szerződéses kikötések megfelelnek-e az Fktv. 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjaiban foglalt követelményeknek. Ez azt jelenti, hogy a bíróság döntése nem terjed ki a fogyasztóval kötött egyedi kölcsönszerződések érvényességére, illetve érvénytelenségére.

A törvényi vélelem megdöntése tárgyában a bíróság nem a régi Ptk. 209. §-a, a régi Hpt., illetve az új Hpt., valamint a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet alapján hozza meg a döntését, azok alkalmazására csak az egyedi kölcsönszerződéseket megkötő felek jogviszonyának az elbírálása során kerülhet sor. Mivel a bíróság döntése nem az egyedi szerződéssel szabályozott jogviszony érvényességét érinti, ezért figyelmen kívül hagyandók és mellőzendők mindazon hivatkozások és megállapítások, amelyek e jogszabályoknak (illetve jogszabályváltozásoknak) a megkötött szerződések érvényességére gyakorolt hatására vonatkoznak. Kiemeli a Fővárosi Ítéltábla azt is, hogy szerződés - akár részleges - érvénytelensége az egységes bírói gyakorlatnak megfelelően a szerződéskötéskor fennálló körülmények alapján vizsgálendő, és azt is, hogy az ÁSZF-ként a szerződés részévé váló egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelen jellegét attól függetlenül kell vizsgálni, hogy azt a felperes ténylegesen alkalmazta-e, illetőleg hogy a gyakorlatban miként élt ezen jogosítványával. Nincs jelentősége a szerződéses kikötések tisztességtelenségének vizsgálata szempontjából a pénzügyi intézmény árképzési gyakorlatát rögzítő árazási elveknek sem [régi Hpt. 210. § (4)-(5) bekezdése], ugyanis azok nem részei a fogyasztóval kötött szerződéseknek, ellenőrzésükre és számonkérésükre a fogyasztó nem jogosult. A fogyasztó nem alapíthat szerződéses jogot a hitelező árazási elveire, és ugyanez vonatkozik a Magatartási Kódex elfogadására is [2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 5., 6. c), 9. b) pontok].

A felperes érvelése folytán szükséges annak a rögzítése is, hogy a fogyasztóra hátrányos egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötés nem azonosítható az egyoldalú szerződésmódosítási jog gyakorlásának a feltételeivel (okaival). A tisztességtelenség szempontjából egységes egészként kell vizsgálni a pénzügyi intézmény által a maga javára kikötött változtatási jogra vonatkozó szerződéses tartalmat. Az Fktv. 4. § (1) bekezdésében felsorolt követelményekből az is kitűnik, hogy az ok-lista csak az egyik eleme a szerződéses kikötésnek. Az Fktv. 4. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az e) pontjában meghatározott átláthatóság vonatkozik a teljes szerződéses kikötésre, míg a b), c), d) pont csak az ok-listára. Az ok-lista mint a szerződéses kikötésen belüli egyik elem részleges érvénytelensége ezért fel sem merülhet. A kereset tárgyát képező szerződéses kikötések egyes elemei ugyanis külön-külön nem vizsgálhatók.

Az előzőekben kifejtetteknek megfelelően határozza meg az Fktv. 11. §-a, hogy a perben a bíróság mit vizsgálhat, a vizsgálat eredményéhez képest mit állapíthat meg és milyen döntést hozhat. Az érdemi döntés kétféle lehet: a bíróság elutasítja a keresetet, ha a szerződéses kikötés tisztességtelen, vagy megállapítja, hogy a szerződéses kikötés tisztességes és ezért érvényes [Fktv. 11. § (2), (3) bekezdései].

Az elsőfokú bíróság helytállóan fejtette ki az Fktv. 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjában felsorolt követelmények (elvek) jelentését, okfejtése összhangban áll a törvény rendelkezésével és az ahhoz fűzött miniszteri indokolással. A miniszteri indokolásban kifejezett utalás található arra, hogy a jogalkotó a 2/2014. Polgári jogegységi határozatban

rögzített elveket kívánta jogszabályi szintre emelni, és a Kúria határozatából fakadó jogkövetkezmények szabályozása során figyelemmel volt az uniós jog előírásaira is, elsősorban a 93/13/EGK irányelv rendelkezéseire, valamint az irányelv értelmezésére jogosult Európai Unió Bírósága gyakorlatára, különös tekintettel a C-618/10. számú Banco-Espanol ügyben, továbbá a C-26/13. számú Kásler ügyben hozott határozatokban kifejtett jogelvekre. Az e határozatokban megjelenő jogértelmezés jelen ügyben eljáró bíróságok számára is iránymutató a döntés meghozatala során.

Az Fktv. 11. § (2) és (3) bekezdéseiben foglaltakból következően - amint azt az elsőfokú bíróság helytállóan kifejtette - a 4. § (1) bekezdés a)-g) pontjaiban meghatározott érvényességi feltételek konjunktívak, vagyis bármelyik feltétel teljesülésének a hiányában nem dönthető meg a szerződéses kikötés tisztességtelenségéhez fűződő törvényi vélelem, ami a kereset elutasítását vonja maga után. Arra is helyesen mutatott rá az elsőfokú bíróság, hogy a jogalkotó nem határozta meg azt a sorrendet, amelyet követni kell az Fktv. 4. § (1) bekezdésében felsorolt, egymást kiegészítő alapelvek vizsgálata során. A Fővárosi Ítéltábla álláspontja szerint az uniós jogból, a logika szabályaiból és a pergazdaságosság szempontjából is az a célszerű, ha a bíróság elsődlegesen az átláthatóság elvének az érvényesülését vizsgálja.

A 93/13/EGK irányelv 5. cikke kimondja: olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel, vagy a feltételek némelyike írásban rögzített, úgy ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük. Az Fktv. 4. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott egyértelmű és érthető megfogalmazás elvéhez fűzött miniszteri indokolás szerint önmagában is tisztességtelen a szerződési feltétel, ha a szerződés megkötése előtt a fogyasztónak az egyértelmű, világos és érthető szerkesztés és megszövegezés hiánya miatt nem volt tényleges lehetősége a kikötés alapos megismerésére. A szerződéskötés során tehát a fogyasztót olyan helyzetbe kell hozni, hogy képes legyen reálisan felmérni az általa vállalt kötelezettségeket, így az ok-listában megjelölt és a szerződéskötést követően bekövetkező körülményváltozásból eredő többletkötelezettsége keletkezésének az okát, kötelezettsége változásának a mechanizmusát és annak lehetséges mértékét is. Az átláthatóság elve ezt a követelményt azzal egészíti ki, hogy a fogyasztó képes legyen az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezések jogszerű alkalmazásának az ellenőrzésére, és fel tudjon lépni a pénzügyi intézménnyel szemben, ha meglátása szerint a ránézve hátrányos szerződésmódosításra a ténylegesség, az arányosság és a szimmetria elvének a be nem tartásával került sor [Fktv. 4. § e) pont]. Ebből következően az egyértelmű és érthető megfogalmazás hiánya önmagában megalapozza a szerződéses kikötés tisztességtelenségét, ezért ez az az elv, amelyet elsőként célszerű vizsgálni.

A logika szabályai is ezt a következtetést támasztják alá, hiszen az a szerződéses kikötés, ami nem érthető, mert a gazdasági következményeket illetően nem egyértelmű, nem felelhet meg a tételes meghatározás és az objektivitás követelményének sem. Ha pedig az ÁSZF-ben nincs meghatározva, hogy miként, milyen módon, milyen eljárási rendben változnak a fogyasztó kötelezettségei, akkor a ténylegesség és arányosság, valamint a

szimmetria elve sem teljesül, hiszen ezek az elvek a fogyasztó által nem kérhetőek számon. A fogyasztó a szerződés módosítás mechanizmusa szabályozásának hiányában az egyoldalú szerződés módosítást jogszerűségének az ellenőrzésére is képtelen. Ez esetben a szimmetria elve azért sem valósulhat meg, mert a mechanizmus szabályozása nélkül a fogyasztó a számára kedvező körülményváltozás következményeit nem tudja érvényesíteni a javára történő szerződés módosítás útján.

Ezenfelül az egyértelmű és érthető megfogalmazás követelményének a részét képező mechanizmus, valamint az ellenőrizhetőséget jelentő átláthatóság szövegszerű megjelenésének a hiánya vizsgálható a legegyszerűbben és a leginkább objektív - mérlegelést nem engedő - módon.

A Fővárosi Ítéltábla kiemeli, hogy az Európai Unió Bíróságának irányadó gyakorlata - C-26/13. számú Kásler ügy, C-92/11. számú RWE Vertrieb ügy - szerint a szerződési feltételek átláthatóságának a 93/13/EGK irányelvben foglalt követelménye nem korlátozható kizárólag azok alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére. A 93/13/EGK irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van többek között az információs szintje tekintetében, az átláthatóság e követelményét ezért kiterjesztő módon kell érteni. Azon követelmény alatt, amely szerint a szerződési feltételnek világosnak és érthetőnek kell lennie, nem kizárólag azt kell érteni, hogy az érintett feltételnek nyelvtani szempontból kell érthetőnek lennie a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának - a perbeli esetben az egyoldalú kamat-, költség-, és díjmelés - konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.

A Fővárosi Ítéltábla nem osztotta az elsőfokú bíróság azon álláspontját, miszerint a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet hatálybalépését követően az objektivitás, illetve a ténylegesség és arányosság elvének való megfelelés fel sem vethető, ugyanis a régi Ptk., a Hpt., a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet rendelkezései az előzőekben kifejtettek szerint a felperes és a fogyasztó közötti egyedi szerződéses jogviszonyban érvényesülnek. A Hpt. adott időszakban hatályos, valamint a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet rendelkezései nem váltak a jogszabály erejénél fogva a szerződés részévé, ezek olyan keretjogszabályok, amelyek alapján maguknak a pénzügyi szolgáltatóknak kellett megalkotniuk a fogyasztóvédelmi szempontoknak is megfelelő általános szerződési feltételüket.

Mindebből következően a keresetben megjelölt, az Fktv. hatálya alá tartozó ÁSZF rendelkezéseknek elsőként az átláthatóság elvének, az egyértelmű és érthető megfogalmazás követelményének való megfelelését kell vizsgálni. Amennyiben az

átláthatóság elvének megfelel a kikötés, abban az esetben vizsgálható a további elveknek való megfelelés, ha nem, akkor a további követelmények vizsgálata már szükségtelen.

A felperes sem a vizsgálat tárgyát képező 1-19. időszakban alkalmazott szerződéses kikötésekben, sem a KÜSZ alkalmazásának I-IV. időszakában, sem - az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérően - a 20. időszakban nem szabályozta az egyoldalú kamat-, költség-, és díjemelést lehetővé tevő szerződésmódosítás mechanizmusát. Egyetlen esetben sem határozta meg, hogy milyen módon és milyen mértékben kell ahhoz megváltozniuk az ok-listában megjelölt körülményeknek, hogy előidézzék a felperes számára az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét. Ezzel párhuzamosan azt sem határozta meg, hogy a körülményváltozás mértékéhez miként igazodik a kamat-, költség- és a díjemelés mértéke. A mechanizmus szabályozása nélkül a fogyasztó nem láthatta előre, hogy a felperes későbbi egyoldalú szerződésmódosítása milyen terheket jelenthet a számára, vagyis nem volt abban a helyzetben, hogy felmérje kötelezettségvállalása tartalmát, a számára ebből eredő gazdasági következményeket.

Az előzőekben kifejtettek alapján az adott szerződési kikötésben szereplő ok-lista egységes egészként ítélt meg az Fktv. 4. § (1) bekezdésében meghatározott elveknek való megfelelése tekintetében, így nincs arra törvényi lehetőség, hogy a bíróság egy szerződési feltételen belül meghatározott ok-lista egyes eleme, és az így módosult feltétel tekintetében megállapítsa a tisztességességét, és ezért érvényességét.

A 20. időszakban alkalmazott ÁSZF rendelkezéseiben a felperes meghatározta az emelés mértékét a forrásköltség, a jogszabályváltozás, a rendkívüli árfolyammozgás, az ügyfél hitelkockázatának változása esetére (XVII/6/a-e pontok). Azonban az ok-lista egyes elemeinek meghatározása és az elemek összességében nem egyértelműek, ezáltal nem átlátható, hogy pontosan mely okból, illetve az okok milyen együtthatásaként, mikor, milyen mértékben kerülhet sor az egyoldalú szerződésmódosításra és ezáltal a terhek áthárítására. A II. pontban meghatározott „az ügyletet érintő esetleges jogszabályi, hatósági, jegybanki, Európai Központi Banki vagy egyéb adminisztratív intézkedés, vagy rendkívüli árfolyam-mozgás” oly mértékben nem egyértelmű, hogy a fogyasztó számára nem volt átlátható ténylegesen milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor az áthárításra, így az átláthatóság elvét nem teljesíti, tekintetbe véve azt is, hogy XVII/6/a-e pontok szerint a felperes „azt itt meghatározott esetek bármelyikének bekövetkezése esetén jogosult a jövőre nézve, egyoldalúan, az éves kamatlábat, referencia kamatot, kamatfelárat, a szerződésben szereplő bármely díjat, jutalékot illetve egyéb költséget, valamint az egyéb szerződési feltételeket az Ügyfél számára kedvezőtlenül módosítani”. Az ebben az időszakban alkalmazott ÁSZF ezen túlmenően a forrásköltség változása esetére az emelés mértékét a g) alpontban meghatározott - itt Magyarország eggyel alacsonyabb osztályba történő sorolása - esemény bekövetkezése esetére eltérően határozta meg, ezzel szemben azonban a I)g) alpontban meghatározott esemény a „Bank által kibocsátott kötvények hozam felárának növekedése” volt, ezért az itt meghatározott ok sem minősíthető olyan egyértelmű, világos megfogalmazásnak, amelynek

következtében az Fktv. 4. § (1) bekezdés e) pont szerinti átláthatóság követelményének teljesülése megállapítható lenne.

Az egyértelmű és érthető megfogalmazás, valamint az átláthatóság követelményének való megfelelés hiányában szükségtelen minden további vizsgálódás, ezért az elsőfokú bíróságnak az Fktv. 4. § (1) bekezdésében felsorolt további követelmények (tételes meghatározás, objektivitás, ténylegesség és arányosság, szimmetria) hiányára vonatkozó megállapításai nem relevánsak. A kereset tárgyát képező kikötések egészének tisztességtelenségét jelentette az átláthatóság, az egyértelmű és érthető megfogalmazás sérelme, az előzőekben kifejtettek szerint fel sem merülhet a részbeni érvényesség, a kikötéseken belüli részleges érvénytelenség lehetősége.

A Fővárosi Ítéltábla rámutat arra is: a szerződéses kikötés egyoldalú változtatásához való jogot nem lehet úgy értelmezni, hogy az a pénzügyi intézmény számára olyan jogosultságot biztosít, amely helyettesíti a bíróság, illetve a jogalkotó szerződésmódosítási jogát [régi Ptk. 241. §, 226. § (2) bekezdés]. Egyik szerződő fél sem vonhatja le egyedül a szerződéskötéskor nem ismert, és előre nem látható körülmények bekövetkezésének a következményeit. A felperes azonban egyértelműen erre törekedett, amikor a jogszabályi környezet, valamint a pénzügyi indexek változásához kötötte a szerződés fogyasztóra nézve hátrányos módosítását. Ez az előre nem ismert és nem várható eseményekhez kötött ok-lista eleve nem felel meg a világosság és az érthetőség követelményének.

A felperes maga sem vitatta, hogy a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény 1-45. §-a és 48-51. §-a 2014. november 1. napján fog hatályba lépni. Mindebből az következik, hogy jelen perben egy hatályba még nem lépett törvény rendelkezései nem alkalmazhatók, joghatás kiváltására nem alkalmasak, a felperes minden, ezen törvény hatályba nem lépett rendelkezéseivel összefüggő érvelése a perben nem bír jelentőséggel.

Az előzőekben már kifejtettek szerint az Fktv. 11. § (1) bekezdése alapján a bíróság jelen eljárásban kizárólag azt vizsgálja, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötés a 4. § (1) bekezdése szerint tisztességes-e. Nem tartozik az Fktv. hatálya alá, nem vizsgálhatja ezért a bíróság a felperes fellebbezésében foglaltak szerint azt, hogy az Fktv. 3. alcímében, az árfolyamrés rendezése tekintetében meghatározott rendelkezések vetnek-e fel alkotmányossági aggályokat.

Összefoglalóan tehát a kereset tárgyát képező szerződéses kikötésekkel kapcsolatban az állapítható meg, hogy alkalmazásuk egyik időszakában sem feleltek meg sem az egyértelmű és az érthető megfogalmazás, sem az átláthatóság követelményének. Ezek a szabályok ugyanis nem biztosítják, hogy a fogyasztó az egyedi szerződés megkötése előtt,

illetve annak során, alaposan megismerhesse szerződéses kötelezettségei terjedelmét, jövőbeni változásának okait és mértékét, továbbá felismerhesse, milyen módon kerül sor kötelezettségei megváltoztatására. Ezzel együtt arra sincsen lehetősége, hogy a változás okait és mértékét ellenőrizze. Erre figyelemmel az elsőfokú bíróság helyesen döntött, amikor a keresetet elutasította.

Az elsőfokú bíróság a perköltségről a díjmegállapodás tartalmára, az ügy bonyolultságára és a perelőkészítés időigényére is figyelemmel helytállóan rendelkezett, az alperes jogi képviselése érdekében kifejtett ügyvédi tevékenység ellátásához szükséges munkaóra időráfordítással arányban állóan, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (2) bekezdése alapján megfelelően mérsékelte az alperes és jogi képviselője közötti díjmegállapodás alapján az (1) bekezdés szerint megállapítható ügyvédi munkadíjat, annak további mérséklését a Fővárosi Ítéltábla nem látta indokoltnak. Ugyanakkor a Fővárosi Ítéltábla észlelte, hogy az elsőfokú bíróság az ítélete indokolásában részletesen levezett ügyvédi munkadíj bruttó összegéhez a rendelkező részben az áfa összegét ismételtlen hozzászámította, ezért a Fővárosi Ítéltábla az alperest megillető ügyvédi munkadíj összegét - az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásával összhangban - 1.891.300 forint plusz áfa összegre leszállította.

Mindezekre figyelemmel a Fővárosi Ítéltábla a Pp. 253. § (2) bekezdése szerint az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, és - a rendelkező részben foglaltak szerint - mérsékelte a felperes által az alperesnek fizetendő perköltség összegét, míg a per főtárgya tekintetében - részben módosított és kiegészített indokolással - helybenhagyta azt.

A felperes a sikertelen fellebbezése következtében köteles a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján az alperes részére a jogi képviselése ellátásával összefüggésben a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontja szerinti, a (2) bekezdés alapján mérsékelt összegben megállapított ügyvédi munkadíjból álló fellebbezési eljárási költség megfizetésére. A Fővárosi Ítéltábla az alperes által előterjesztett díjigényt eltúlzottnak találta, az alperes a fellebbezési eljárásban ugyanis egy 11 oldal terjedelmű fellebbezési ellenkérelmet terjesztett elő, egy tárgyaláson vett részt, továbbá a tárgyalásra való felkészüléssel merülhetett fel díjazást igénylő tevékenysége. A Fővárosi Ítéltábla ezért a fellebbezési eljárásban kifejtett ügyvédi tevékenységgel arányban állóan 15 munkaóra - és a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 4/A. §-a alapján az áfa - figyelembevételével állapította meg a rendelkező részben írtak szerint az alperest képviselő ügyvédi munkadíj összegét (570.000 forint munkadíj, 25.650 forint átalány díj).

Budapest, 2014. október 28.

Dr. Sággy Mária s.k.
a tanács elnöke

Dr. Kincses Attila s.k.

Dr. Csordás Csilla s.k.

előadó bíró

bíró